

Świadomość ekologiczna mieszkańców aglomeracji górnośląskiej

Adam Adamek, Agnieszka Ziernicka-Wojtaszek
Uniwersytet Rolniczy, Kraków

1. Wstęp

Zanieczyszczenie środowiska stanowi jeden z najistotniejszych problemów o skali globalnej, z jakimi mierzy się ludzkość w XXI wieku. Świadomość ekologiczna może być rozumiana, między innymi jako stan wiedzy oraz poglądów i wyobrażeń ludzi na temat roli środowiska w życiu człowieka oraz presji antropogenicznej wywieranej na środowisko, jego ochronie i stopniu wyeksploatowania (Domka 1998). Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa może wywoływać przyspieszenie dążenia do poprawy stanu otaczającego nas środowiska, co sprawia, iż temat ten staje się niezwykle aktualny i istotny. Według Raportu dotyczącego stanu środowiska w Polsce w roku 2016, opracowanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ 2017), w jedenastu z dwunastu polskich aglomeracji liczba dni z przekroczeniem poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 w powietrzu była wyższa niż 35 dni, co stanowi wartość ponadnormatywną. Według tego samego badania stan 76% jednolitych części wód został uznany za zły, chociaż pod kątem stanu chemicznego jedynie 28% jednolitych części wód charakteryzowało się stanem poniżej dobrego, a w zakresie potencjału ekologicznego 29% jednolitych części wód zostało zakwalifikowane jako słabe lub złe (GIOŚ 2017). W Polsce, ze szczególnie złym stanem środowiska kojarzona jest aglomeracja górnośląska, co wynika z wieloletniego, przemysłowego charakteru tego obszaru.

Wartym jest opisanie faktycznego stanu środowiska w województwie śląskim. W zakresie stanu powietrza, największe problemy związa-

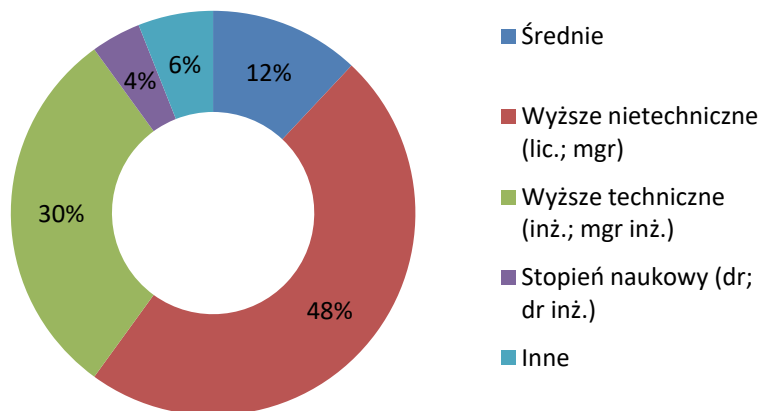
ne są ze stężeniem pyłów, w roku 2015, liczba dni przekroczeń dopuszczalnego poziomu stężeń 24-godzinnych PM10 była wyższa niż dopuszczalna częstość i wynosiła od 69 dni w Sosnowcu do 110 w Gliwicach, przy dopuszczalnej ilości równej 35 dni. W przypadku pyłu PM2,5 wartość dopuszczalna stężenia średniorocznego równego $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$ na terenie aglomeracji osiągała poziomy $27 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Katowicach ul. Kossutha, $33 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Katowicach ul. Plebiscytowa/A4 (stacja komunikacyjna) i $31 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Gliwicach. W przypadku benzo(α)pirenu stężenia średnioroczne również zostały przekroczone i na terenie aglomeracji górnośląskiej wynosiły od 5 do $9 \mu\text{g}/\text{m}^3$, przy wartości docelowej na poziomie $1 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Spośród 162 jednolitych części wód powierzchniowych na terenie województwa śląskiego, klasyfikację potencjału ekologicznego w roku 2015 dokonano dla 137 jednolitych części wód powierzchniowych. Ocena wykazała dobry stan wód w 3 oraz zły stan wód w 134 jednolitych częściach wód powierzchniowych. W roku 2015, badania wód podziemnych wykonano dla 37 punktów pomiarowych na obszarze województwa śląskiego. Dobry stan osiągnęły 23 punkty zakwalifikowane w większości jako wody klasy III. W pozostałych 14 punktach pomiarowych stwierdzono słaby stan chemiczny wód, klasyfikując większą część do wód klasy IV (WIOŚ Katowice 2016). Należy również zaznaczyć, iż w roku 2017 w mediach dość głośno omawiane były problemy związane z jakością powietrza w sezonie grzewczym, czy też afera dotycząca składowisk odpadów, jakie odkryto na terenie miasta Bytomia.

Celem pracy było zbadanie świadomości ekologicznej mieszkańców aglomeracji górnośląskiej. Wyniki badań mogą być pomocne we wskazaniu dalszego kierunku kształtowania wzrostu świadomości ekologicznej.

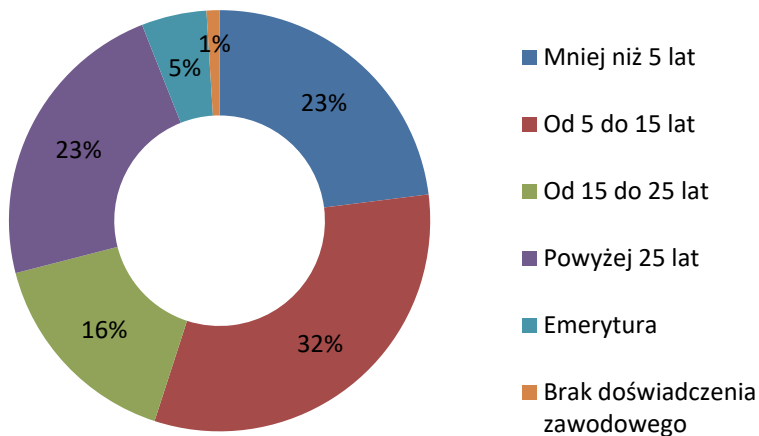
2. Materiały i metody

Badaniu zostało poddanych sto przypadkowych, pełnoletnich osób zamieszkujących aglomerację górnośląską. Ankieta, złożoną z metryczki respondenta, sześciu pytań zamkniętych oraz nieobowiązkowych dwóch pytań otwartych, przeprowadzono w trzecim kwartale roku 2017 na terenie aglomeracji górnośląskiej. W gronie ankietowanych, 56% stanowiły kobiety, natomiast 44% mężczyźni. W celu otrzymania wiarygodnych wyników, pozwalających na zrozumienie świadomości ekologicznej regionu mieszkańców aglomeracji górnośląskiej, ankietyzację przeprowadzono wśród osób o możliwie jak najbardziej zróżnicowanym wieku, wykształceniu, czy też doświadczeniu zawodowym (rys. 1).

a)

b)

Rys. 1. Podsumowanie metryczki respondentów a) wykształcenie badanych osób; b) okres trwania doświadczenia zawodowego badanych
Fig. 1. Summary of the respondents' demographics a) respondents' education; b) duration of respondents' professional experience

Pod względem wykształcenia najliczniejszą grupę badanych, równą 48%, stanowiły osoby z wykształceniem wyższym nietechnicznym (posiadające tytuł licencjata lub magistra). Osoby z tytułem inżyniera lub magistra inżyniera, czyli z wykształceniem wyższym technicznym to 30% badanych. 12% osób posiadało wykształcenie średnie, 6% określiło swoje wykształcenie jako inne, przez co należy rozumieć wykształcenie zawodowe, natomiast 4% mogło pochwalić się stopniem naukowym doktora.

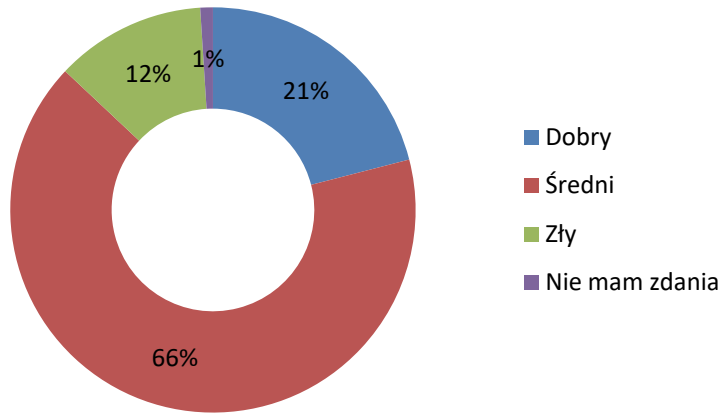
Informacja na temat długości okresu doświadczenia zawodowego, pozwala również wnioskować odnośnie wieku ankietowanych. Dominującą grupą były osoby z doświadczeniem zawodowym wynoszącym od 5 do 15 lat, stanowili oni 32%. Osoby pracujące mniej niż 5 lat, jak również badani z karierą zawodową trwającą dłużej niż 25 lat stanowili po 23%. Około 16% należy przypisać do respondentów o doświadczeniu trwającym od 15 do 25 lat, natomiast 5% stanowiły osoby na emeryturze. Zaledwie 1% badanych nie posiadało doświadczenia zawodowego.

3. Analiza i dyskusja wyników

3.1. Ocena stanu środowiska

Pierwsze zadane respondentom pytanie dotyczyło prostej oceny stanu środowiska w ich najbliższym otoczeniu, rozumianym jako miejsce zamieszkania (rys. 2).

Większość mieszkańców aglomeracji górnośląskiej (66%) ocenia stan środowiska w swoim najbliższym otoczeniu jako średni. Około 21% badanych określiło stan środowiska w swoim otoczeniu jako dobry, natomiast jedynie 12% uznało go za zły. Tylko 1% badanych stwierdziło, że nie ma zdania w tym temacie. Jak omówiono wcześniej, stan środowiska aglomeracji górnośląskiej, mimo widocznej poprawy, wciąż nie jest zadowolający, jednak fakt ten nie jest całkowicie dostrzegany przez lokalne społeczeństwo. Podobne konkluzje można odnaleźć w wynikach badań o zbliżonej tematyce, prowadzonych na szczeblu krajowym. Zgodnie z nimi, społeczeństwo wykazuje zaniepokojenie kondycją środowiska naturalnego na Ziemi, natomiast nie zauważa problemów ze stanem środowiska w kraju lub miejscu zamieszkania (Centrum Badań Opinii Społecznej 2014, Barczyk 2017).

Rys. 2. Ocena stanu środowiska w najbliższym otoczeniu respondentów
Fig. 2. Respondents' assessment of the environmental condition of their immediate surroundings

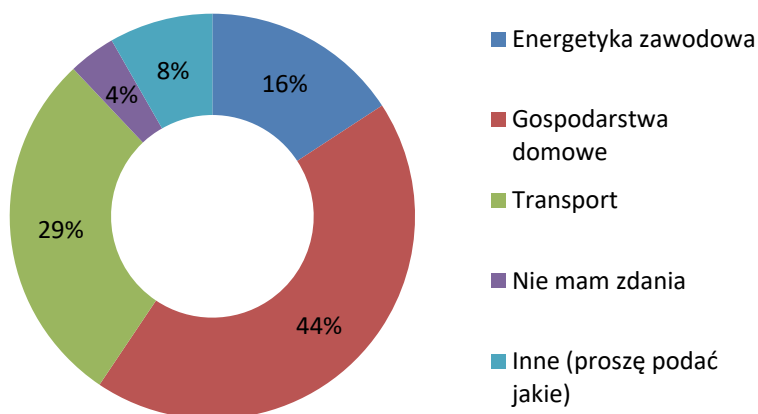
W odniesieniu do omówionych wcześniej danych z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Katowicach oraz wspomnianych doniesień prasowych dotyczących stanu środowiska, powyższe wyniki powinny zostać uznane za niecałkiem zadowalające. Taki rezultat można uznać za zgodny z wynikami ankietyzacji Polaków prowadzonymi przez Ministerstwo Środowiska, zgodnie z którymi zaledwie 8% uważa, że ochrona środowiska jest jednym z obszarów, w których Polska ma najwięcej problemów do rozwiązania (Ministerstwo Środowiska 2014).

3.2. Źródła zanieczyszczeń środowiska

W kolejnym pytaniu ankietowani mieli wskazać, co ich zdaniem w największym stopniu zanieczyszcza środowisko naturalne (rys. 3). Pytanie posiadało charakter zamknięty z możliwością wielokrotnego wyboru.

Najwięcej badanych (44%) określiło gospodarstwa domowe jako źródło największego zanieczyszczenia środowiska. Wynik ten może być spowodowany głośnym w roku 2017 tematem niskiej emisji, powodowanej spalaniem paliw złej jakości w kotłowniach domowych. Należy pamiętać, że istnienie gospodarstw domowych związane jest również z wytwarzaniem ścieków oraz odpadów, nie wiadomo jednak czy respondenci brali

pod uwagę zanieczyszczenia inne, niż gazowo-pyłowe wprowadzane do powietrza. Badania prowadzone w innych obszarach kraju potwierdzają, iż mieszkańcy coraz częściej dostrzegają wpływ własnych działań na środowisko (Banaszak i in. 2010). Około 29% osób wskazało transport jako największego truciela środowiska. Spośród badanych 16% uznało energetykę zawodową, jako źródło największej ilości zanieczyszczeń, co pokazuje iż ta gałąź przemysłu wciąż jest postrzegana jako istotne zagrożenie środowiskowe.

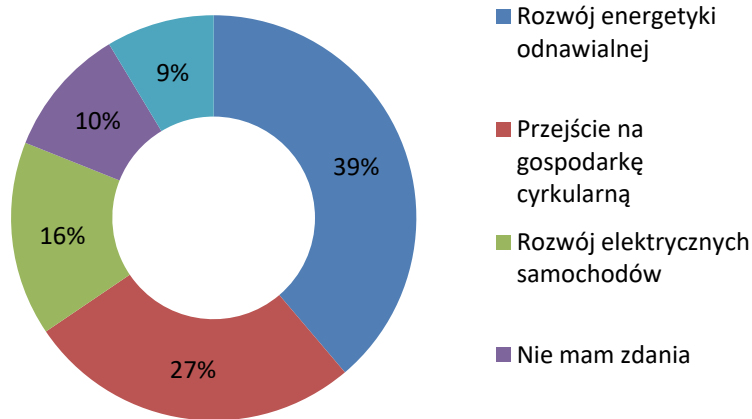

Rys. 3. Najwięksi emitenci zanieczyszczeń według respondentów
Fig. 3. The largest emitters of pollutants according to respondents

Warto wspomnieć, że duże zakłady przemysłowe obarczone są długą listą wymagań środowiskowych dotyczących emisji zanieczyszczeń gazowo-pyłowych, ścieków, hałasu, gospodarki odpadami, wpływu na krajobraz, czy też przyrodę. Ponadto wspomniane wymagania środowiskowe ulegają systematycznemu zaostrzaniu na skutek wprowadzania dokumentów takich jak dyrektywa IED, czy też zalecenia BAT. Zaledwie 8% respondentów stwierdziło, iż obszary inne niż wymienione powodują największe zanieczyszczenia. Jako inne zostały wskazane małe zakłady przemysłowe, kopalnie, szeroko rozumiany przemysł, nieprzemysłana gospodarka odpadami, codzienne zachowania ludzi, jak również zbyt krótki czas życia sprzętów elektronicznych, prowadzący do generowania zbyt dużej ilości odpadów tego typu.

3.3. Szansa na poprawę środowiska

Trzecie pytanie polegało na wskazaniu działań, które realizowane na szeroką skalę mogą przyczynić się do poprawy stanu środowiska. W pytaniu istniała możliwość wybrania więcej niż jednej odpowiedzi, bądź wskazania innego działania (rys. 4).

Rys. 4. Działania, które mogą przyczynić się do poprawy stanu środowiska według respondentów

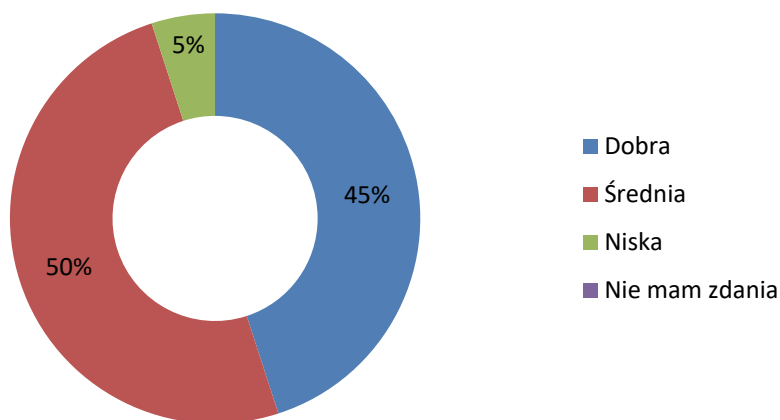
Fig. 4. Measures that can improve the condition of the environment according to the respondents

Rozwój energetyki odnawialnej został wskazany przez 39% Respondentów jako największa szansa na poprawę stanu środowiska. Wynik ponownie sugeruje, iż energetyka wielkoskalowa jest postrzegana przez społeczeństwo jako istotne zagrożenie środowiska. Nie można jednak zaprzeczyć, iż rozwój energetyki odnawialnej związanej z znacznie niższymi, lub nawet zerowymi, emisjami zanieczyszczeń gazowo-pyłowych oraz gazów cieplarnianych, ścieków, czy też odpadów, wpłynie pozytywnie na stan środowiska. Warto wspomnieć, iż w badaniach prowadzonych przez Ministerstwo Środowiska w roku 2013 aż 50% respondentów wskazało rozwój energetyki odnawialnej jako szansę na poprawę stanu jakości powietrza, natomiast w 2014 było to 48% (Ministerstwo Środowiska 2013, 2014), co pozostaje w zgodzie z otrzymanym wynikiem. 27% respondentów wskazało przejście na gospodarkę cyрку-

larną, czyli taką w której dąży się do zagospodarowania jak największej liczby odpadów w sposób praktyczny, nie powodujący konieczności ich spalania lub składowania na wysypiskach, jako główną szansę na poprawę stanu środowiska. Przez 16% badanych rozwój samochodów elektrycznych stanowi działanie mogące przynieść największe korzyści środowiskowe. Grupa 10% ankietowanych stwierdziła, że nie ma zdania w tym temacie, natomiast 9% wymieniło działania inne. Wśród nich wymieniano między innymi zwiększenie nacisku na edukację ekologiczną, zaostrzanie wymogów prawa, prowadzenie termomodernizacji na szeroką skalę, modernizację elektrowni, czy też projektowanie urządzeń w sposób umożliwiający ich możliwie najdłuższą eksploatację. Ponownie uwypukla się stosunek społeczeństwa do energetyki. Jako zjawisko pozytywne, należy jednak wskazać, iż badane osoby w większości przypadków wykazywały zrozumienie pojęć takich jak gospodarka cyrkularna, czy też energetyka odnawialna.

3.4. Ocena świadomości ekologicznej respondentów

Respondenci zostali poproszeni o dokonanie prostej oceny własnej świadomości ekologicznej (rys. 5).

Rys. 5. Ocena własnej świadomości ekologicznej respondentów

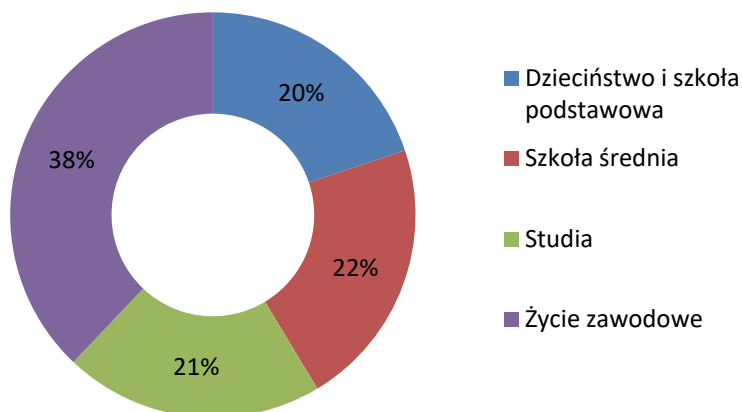
Fig. 5. Respondents' assessment of their own ecological awareness

W gronie badanych osób, aż 50% oceniło swój stan świadomości ekologicznej jako średni, co sugeruje częściowe zrozumienie tematyki związanej ze środowiskiem, jak również świadczy o pewnej niepewności ankietowanych w tym zakresie. Niewiele mniej, bo 45% osób określiło własną świadomość ekologiczną jako dobrą, co w zestawieniu z wynikami otrzymanymi po analizie poprzednich pytań, świadczy o przecenieniu własnej świadomości ekologicznej wśród wielu ankietowanych osób. Jedynie 5% ankietowanych szczerze przyznało, iż ocenia własną świadomość ekologiczną jako niską. Wyniki pozwalają podejrzewać, że istotną kwestią jest prowadzenie działań zwiększających ekologiczną świadomość mieszkańców aglomeracji górnośląskiej. Można wywnioskować, że zdecydowana większość badanych osób jest średnio zainteresowana tematyką środowiska, co pozostaje w zgodzie z wynikami dotyczącymi innych regionów kraju (Nycz-Wróbel 2012). Ponadto wyniki pozwalają podejrzewać, że istotną kwestią jest prowadzenie działań zwiększających ekologiczną świadomość mieszkańców aglomeracji górnośląskiej.

3.5. Kształtowanie się świadomości ekologicznej ze względu na okresy życia respondentów

Badane osoby wskazały etap życia, w którym kształtowała się ich własna świadomość ekologiczna (rys. 6). Pytanie to jest niezwykle istotne w obliczu wyników sugerujących konieczność prowadzenia działań służących poprawie świadomości ekologicznej mieszkańców aglomeracji górnośląskiej.

Otrzymane wyniki można uznać za niezwykle ciekawe, ponieważ aż 38% badanych stwierdziło, że ich świadomość ekologiczna kształtowała się na etapie życia zawodowego. Najczęściej, życie zawodowe rozumiane jest jako okres, w którym zakończona została intensywna edukacja. Taki wynik sugeruje skuteczność, jak również konieczność, poruszania tematyki środowiskowej w różnego rodzaju kampaniach społecznych, czy też mediach ukierunkowanych na dorosłego odbiorcę. Pośród respondentów 22% stwierdziło, iż ich świadomość ekologiczna kształtowała się na etapie szkoły średniej, prawie tyle samo, bo 21% wskazało na okres studiów. Podobnie (20%) badanych określiło okres dzieciństwa i szkoły podstawowej, jako najistotniejszy okres życia pod względem kształtowania się świadomości ekologicznej. Należy więc zauważyć, że budowanie tej świadomości jest procesem ciągłym, zachodzącym na każdym etapie życia.

Rys. 6. Wskazanie etapu życia, na którym kształtowała się świadomość ekologiczna respondentów

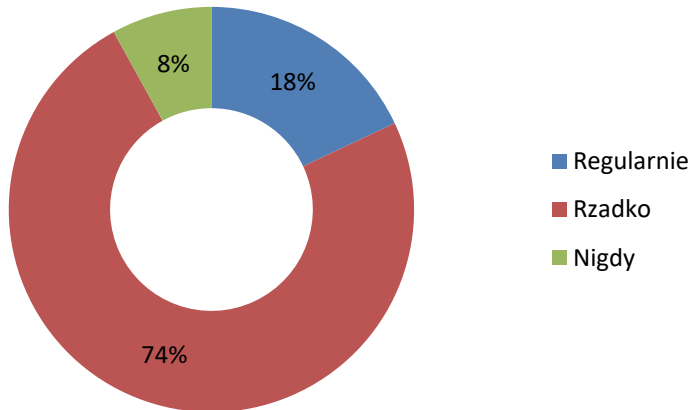
Fig. 6. Stage of life when the respondents' ecological awareness was formed

Warto przywołać inne badania prowadzone w tym zakresie przez Ziernicką-Wojtaszek (2011), które dotyczyły ankietyzacji z roku 2010 grupy 260 studentów Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Na podstawie wyników ankiet stwierdzono, że 25% badanych określiło okres nauki w szkole podstawowej, a 22% wczesne dzieciństwo jako etapy zasadniczego kształtowania swojej świadomości ekologicznej.

Rozbieżność wyników badań z roku 2010 oraz badań opisanych w niniejszym opracowaniu, może wynikać z kilku czynników. Przede wszystkim ankietyzacja na terenie aglomeracji górnośląskiej dotyczyła grupy osób pracujących, gdzie dominowały osoby w wieku 30-45 lat, a spora część respondentów ukończyła 50 rok życia. Można podejrzewać, iż w trakcie dzieciństwa tych osób, kwestie związane ze środowiskiem nie były mocno akcentowane we wczesnych latach szkoły podstawowej, ani w domu rodzinnym. W efekcie, świadomość ekologiczna badanych osób ukształtowała się w okresie życia dorosłego, prawdopodobnie po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, której działania dążące do poprawy stanu środowiska, stały się głośniejsze podnoszone w mediach.

3.6. Źródła wiedzy związane z tematyką środowiskową

Ostatnie pytanie zamknięte dotyczyło częstotliwości korzystania z czasopism lub portali internetowych o tematyce ekologicznej (rys. 7). Takie działania mogą być rozumiane jako nieformalne samokształcenie. Respondentów poproszono o określenie jak często sięgają po czasopisma o charakterze ekologicznym lub odwiedzają portale internetowe o takiej tematyce.

Rys. 7. Częstotliwość sięgania przez respondentów po czasopisma/portale internetowe o charakterze ekologicznym

Fig. 7. How often respondents look at ecological magazines or websites

Największa grupa badanych, licząca 74%, przyznała, iż rzadko zapoznaje się z publikacjami o tematyce ekologicznej. Znacznie mniej osób, 18% stwierdziło, iż regularnie zapoznaje się z opracowaniami dotyczącymi tematyki ekologicznej, natomiast 8% nigdy nie czyta takich materiałów. Wynik można uznać za niepokojący, ponadto potwierdza się wyciągnięty wcześniej wniosek, iż spora część respondentów przecenia własną wiedzę ekologiczną. Nie jest możliwe, by świadomość ekologiczna była odpowiednio wysoka, bez regularnego pozyskiwania informacji o tematyce środowiskowej. Ponownie nasuwa się wniosek, iż działania zwiększające świadomość ekologiczną mieszkańców aglomeracji górnośląskiej nie są wystarczające. Poszerzanie wiedzy związanej z te-

matyką środowiskową wymaga własnego zaangażowania. Z drugiej strony, większa ilość badanych osób wykazywałaby większe zainteresowanie omawianą tematyką, gdyby ułatwiony został dostęp do informacji. Przykładowym działaniem tego typu mogłoby być częstsze poruszanie kwestii środowiskowych w ogólnodostępnych mediach.

3.7. Podnoszenie własnej świadomości ekologicznej respondentów i ich działania na rzecz poprawy środowiska

Pierwszym nieobowiązkowym pytaniem otwartym, było zagadnienie podnoszenia własnej świadomości ekologicznej. W tej kwestii, ankietowani wskazywali na czytanie artykułów o tematyce ekologicznej. Większość osób, która podjęła się odpowiedzi na pytanie, stwierdziła, iż głównie ogląda w telewizji lub słucha w radiu programów o treściach ekologicznych, jeśli takie są emitowane. Jednocześnie badani sugerują, iż media zdecydowanie częściej powinny podnosić tematykę środowiska. Ankietowani przyznawali, iż starają się rozmawiać z najbliższym otoczeniem (np. sąsiedzi, osoby z pracy) o kwestiach środowiskowych takich jak niska emisja lub gospodarka odpadami.

Respondenci z konkretnych praktycznych przedsięwzięć wskazywali przede wszystkim na segregowanie odpadów jako skuteczne działanie służące poprawie stanu środowiska. Dość duża grupa badanych stara się ograniczać zużycie wody oraz energii we własnych gospodarstwach domowych. Niewielka część ankietowanych osób zainwestowała w domowe instalacje energetyki odnawialnej. Niektórzy badani, dla których kwestie środowiska nie są obojętne, przy kupowaniu produktów zwracają uwagę na materiał, z którego wykonano opakowanie. Ponadto część ankietowanych przestała używać jednorazowych reklamówek, na rzecz materiałowych toreb na zakupy, które mogą być użytkowane przez długi czas. Badani wskazywali również na regularne poruszanie się rowerem zamiast samochodem. Pewna grupa osób wykazywała, iż regularnie bierze udział w akcjach sadzenia drzew lub też aktywnie udziela się w działalności regionalnych klubów ekologicznych np. Klubie Gaja. Osoby świadome problemu niskiej emisji zwracały uwagę na jakość oraz sposób spalania paliwa w domowych instalacjach, jak również wymieniły stare, niskosprawne urządzenia na nowsze. Można stwierdzić, iż mało jest osób obojętnych względem problematyki ekologicznej, co obserwowane jest również w innych regionach Polski (Kłos 2015, Wiater 2011).

3.8. Kształtowanie świadomości ekologicznej w społeczeństwie

Ostatnie z pytań, będące nieobowiązkowym pytaniem otwartym, dotyczyło wskazania metod kształtowania świadomości ekologicznej w społeczeństwie oraz podmiotu odpowiedzialnego za to zadanie. Badani, którzy postanowili opisać swój punkt widzenia wykazywali bardzo dużą zgodność. Większość osób wymieniała władze lokalne oraz instytucje publiczne jako organy, które powinny prowadzić kampanie na rzecz zwiększania świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz programy dofinansowania termomodernizacji lub zabudowy instalacji energetyki odnawialnej w domach jednorodzinnych. Według respondentów, już od najmłodszych lat rodzice powinni nauczać dzieci ekologicznego postrzegania otoczenia, w celu wykształcenia odpowiedniej świadomości. Często odpowiedzią było również wskazanie przedszkola oraz szkoły, jako miejsca, gdzie kwestie świadomości ekologicznej powinny być często poruszane, w celu wyrobienia poczucia, iż "środowisko jest naszym wspólnym domem". Dobrą metodą kształtowania świadomości ekologicznej według badanych są codzienne rozmowy prowadzone w gronie najbliższego otoczenia. Ponadto, ankietowani odpowiedzialnością za kształtowanie świadomości ekologicznej obarczają media, jednocześnie wskazując niezbyt częste poruszenie tej tematyki w powszechnie słuchanych i oglądanych programach radiowych i telewizyjnych. Warto jednak pamiętać, iż obecnie funkcjonuje wiele kanałów telewizyjnych, w tym również skupionych na kwestiach środowiska, więc osoby żywo zainteresowane tematyką ekologiczną posiadają możliwość odnalezienia ciekawych programów. Pewna grupa badanych stwierdziła, iż również Kościół powinien mocniej angażować się w zwiększanie świadomości ekologicznej wiernych.

4. Wnioski

Literatura przedmiotu nie jest bogata. Badania Jonderki (1990) i Wodza (1990) dotyczą stanu sprzed prawie 30 lat. Raport o stanie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii „Silesia” z 2009 roku (Raport o stanie ... 2009) w odpowiednim rozdziale poświęconym świadomości ekologicznej mieszkańców wprost stwierdza, że „generalnie w miastach GZM nie prowadzono badań świadomości ekologicznej mieszkańców”. W roku 2010 została opracowana ankieta przez Wydział Planowania

Strategicznego i Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego oraz Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, której celem było zbadanie stanu wiedzy społeczeństwa dotyczącej przyrody i jej ochrony w województwie śląskim, jak również spostrzeżeń społeczeństwa dotyczących otaczającej go przyrody. Badania zostały przeprowadzone przez firmę TNS OBOP z Warszawy na losowej, reprezentatywnej próbie 1200 osób w wieku 18 lat i więcej (600 mieszkańców województwa śląskiego oraz 600 mieszkańców pozostałych województw) techniką wywiadów telefonicznych CALI (Strategia ochrony ... 2012). Ze względu na różną treść pytań można wymienioną i niniejszą pracę traktować jako nawzajem się uzupełniające.

Podsumowując, przeprowadzone badania pozwalają na sprecyzowanie następujących wniosków:

- 1) Mieszkańcy aglomeracji górnośląskiej nie dostrzegają wszystkich problemów związanych ze środowiskiem, które dotyczą ich najbliższego otoczenia. Większość badanych wykazała niepewność podczas określania własnej świadomości ekologicznej, natomiast spora grupa badanych przeceniła własną świadomość, co sugeruje o potrzebie dalszej edukacji społeczeństwa w kwestii problemów środowiskowych.
- 2) W opinii mieszkańców aglomeracji górnośląskiej wciąż poważnym źródłem zanieczyszczenia środowiska są elektrownie zawodowe. W społeczeństwie nie ma świadomości na temat systematycznie zastrzanych wymogów prawnych dotyczących dużych zakładów przemysłowych oraz licznych modernizacji zmniejszających oddziaływanie tych obiektów na środowisko.
- 3) Wśród społeczeństwa aglomeracji górnośląskiej wyraźnie widać zainteresowanie kwestiami środowiska, wciąż jednak jest wiele do zrobienia w tym zakresie. Badani zgodnie wskazywali niedostateczne zaangażowanie mediów w zwiększanie świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz konieczność realizowania przez lokalne władze kampanii na rzecz poprawy świadomości ekologicznej.

Wyniki badań zrealizowane w ramach tematu DS 3337/KEKiOP/2018 zostały sfinansowane z dotacji na naukę przyznanej przez MNiSW

Literatura

- Banaszak, K., Sowińska, K., Sieradzka, A., Stachura, A. (2010). Badanie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu wołomińskiego, woj. mazowieckie, Pectore - Eco Sp. z o.o., Raport wykonany na zlecenie Starostwa Powiatowego w Wołominie.
- Barczyk, A. (2017). Świadomość ekologiczna mieszkańców województwa dolnośląskiego w świetle badań ankietowych. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 470, 9-18.
- Centrum Badań Opinii Społecznej (2014). Polacy o stanie środowiska i zmianach klimatu, Komunikat z Badań CBOS, 171/2014, Warszawa.
- Domka, L. (1998). Kryzys środowiska a edukacja dla ekorozwoju. *Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza*, 87-95.
- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, GIOŚ (2017). Stan Środowiska w Polsce. Sygnały 2016, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Warszawa.
- Jonderko, G. (1990). Świadomość ekologiczna społeczeństwa Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego w oczach lekarza. *Problemy świadomości ekologicznej*, Wódcz (red.), Katowice: ŚIN.
- Kłos, L. (2015). Świadomość ekologiczna Polaków – przegląd badań. *Uniwersytet Szczeciński, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania*, 42(2), 35-44.
- Ministerstwo Środowiska (2013). Raport PBS przygotowany dla Ministerstwa Środowiska: Badanie świadomości i zachowań ekologicznych mieszkańców Polski, Badanie trackingowe - pomiar: październik 2013.
- Ministerstwo Środowiska (2014). Raport TNS Polska dla Ministerstwa Środowiska: Badanie świadomości i zachowań ekologicznych mieszkańców Polski, Badanie trackingowe – pomiar: październik 2014.
- Nycz-Wróbel, J. (2012). Świadomość ekologiczna społeczeństwa i wynikające z niej zagrożenia środowiska naturalnego (na przykładzie opinii mieszkańców województwa podkarpackiego). *Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej*, 286, 63-76.
- Raport o stanie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii „Silesia” (2009). Górnośląski Związek Metropolitalny, 2009.
- Strategia ochrony przyrody województwa śląskiego do roku 2030 (2012). Województwo Śląskie, Katowice.
- Wiater, J. (2011). Ocena świadomości ekologicznej gminy Choroszcz. *Rocznik Ochrona Środowiska*, 13, Środkowo-Pomorskie Towarzystwo Ochrony Środowiska, 653-680.
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach, WIOŚ (2016). Stan Środowiska w województwie śląskim w 2015 roku, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Katowice.

Wódz, J. (1990). Świadomość ekologiczna mieszkańców Górnego Śląska – postawienie problemu. *Problemy świadomości ekologicznej*, Wódz (red.), Katowice: ŚIN.

Ziarnicka-Wojtaszek, A. (2011). Kształtowanie się postaw ekologicznych na przykładzie studentów Wydziału Rolniczo-Ekonomicznego UR w Krakowie. *Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich*, 2/2011, PAN, Oddział w Krakowie, 225-233.

Ecological Awareness of the Inhabitants of the Upper Silesian Agglomeration

Abstract

The aim of the study was to investigate the ecological awareness of upper silesian inhabitants. Questionnaire on ecological awareness was conducted on a group of 100 people with diverse backgrounds and professional experience. Analysis of the results shows that upper silesian are not fully aware of the state of the environment in their surroundings. The respondents pointed to households as the main source of environmental pollution, whereas the development of renewable energy is seen as an activity which may result in a significant improvement of the environment. The majority of respondents believe that their ecological awareness was formed at work. It can be said that it is important to conduct pro-ecological campaigns aimed at adults.

Streszczenie

Celem pracy było zbadanie świadomości ekologicznej mieszkańców aglomeracji górnośląskiej. W tym celu na grupie stu osób, o różnicowanym wykształceniu i doświadczeniu zawodowym, przeprowadzono ankietę poruszającą kwestię świadomości ekologicznej. Analiza wyników pozwala stwierdzić, iż mieszkańcy aglomeracji górnośląskiej nie są całkowicie świadomi stanu środowiska w swoim otoczeniu. Badani wskazali gospodarstwa domowe jako główne źródło zanieczyszczenia środowiska, natomiast rozwój energetyki odnawialnej jawi się jako działanie, które może skutkować znaczną poprawą stanu środowiska. Większość respondentów uważa, że ich świadomość ekologiczna kształtowała się w okresie życia zawodowego, co sugeruje skuteczność oraz konieczność prowadzenia kampanii proekologicznych ukierunkowanych na dorosłych odbiorców.

Słowa kluczowe:

badania ankietowe, świadomość ekologiczna, aglomeracja górnośląska

Keywords:

questionnaire surveys, ecological awareness, upper Silesia agglomeration